

A M A Z Ó N I A

Éden és pokol?

Vass Éva

2007. feb. 22.

eva.vass@amazoniportal.com

Amazonia

Amazónia

- **névadó:** Francisco de Orellana (1541)

- Állítólag harcos, vad *amazonok*(nők) törzsét látta
- szárm.:görög: *a-maza* szóból, jelentése:(jobb)mell nélkül

- **legnagyobb összefüggő trópusi őserdő**

- túlélte a jégkorszakot
- az Egyenlítő mentén sehol máshol nincs ennyi eső (4m)
- fél Európányi
- 6 országot szel át:
  - Brazília, Bolívia, Ecuador, Kolumbia, Peru, Venezuela

Amazónia

- **Számokban:**

- 3000 fa fajta
- 400.000 egyéb növényféle
- 1500 édesvizi hal fajta
- 1000 féle madár
- a földfelszín 7%-a, biodiverzitásának 50%-a

- **Föld egyik legritkábban lakott területe**

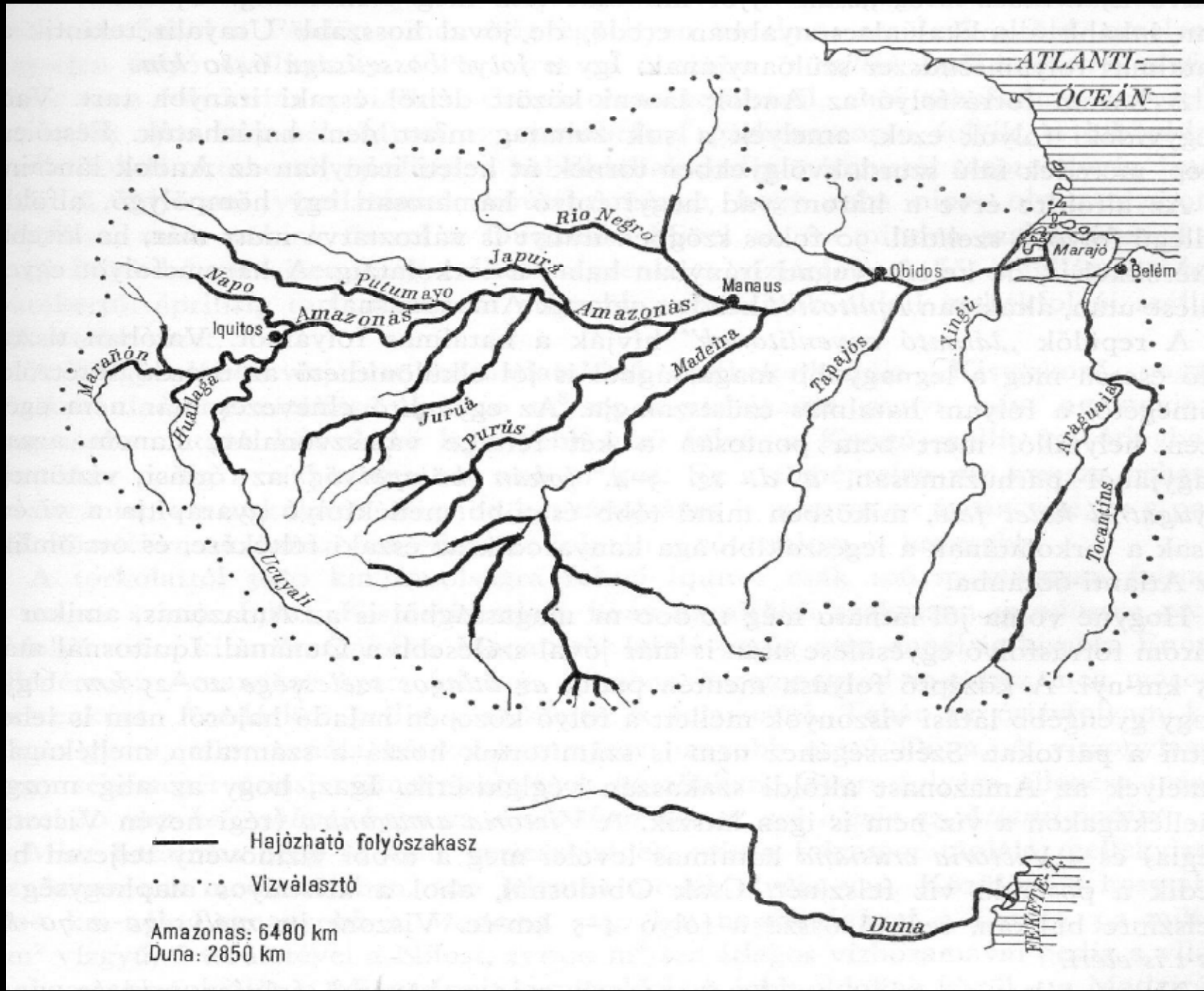
- mint a Szaharái

- **folyói a kommunikáció egyetlen csatornái**

Amazonas

- **világ legnagyobb folyója, 6275 km**
  - helyenként 12 km széles, és 20 m mély
  - 57%-a Brazília területén folyik
  - a föld összes édesvízkészletének az egyötödét teszi ki
- **legnagyobb vízgyűjtő területû:**
  - 7 millió km²
  - Andokban leesett esõ - **80 nap** alatt ér az Atlanti óceánba
- **nevei:** Rio Ucayali, Rio Salimoes, Rio Amazonas

Amazonas

- **perui Andokban ered**

- National Geographic geológus csop. expedíciója azonosította be 2000-ben, hogy a

- **Mismi hegységben (5597m) ered**

- **irányt váltott!** (15 millió évvel ezelőtt – a Hudson Intézet geológusai szerint)

- Csendes —————> Atlanti óceánba

- alkalmazkodtak az édes-vízhez:

- tuskés rája, folyami delfin,

- **Afrika és Dél-Amerika**

- **titokzatos szálak kötik össze még ma is**

- passzát szél: Afrika vörös homokja —————> esőerdőbe

- 150 millió éve az Amazonas keresztülfolyt a Csád-tón

- ős-Amazonas feltételezett forrása: Enedinma-tó alatt

Indiánok

- **mongoloid rassz**

- Ázsiából vándoroltak ide, 20 ezer éve, a Bering szoroson át, az utolsó jégkorszak idején – az egyik elmélet szerint, a másik szerint pedig Polinéziából érkeztek

- **Kolumbusz idején: 1700 nyelv/ny.járás,**

- 1 millió indián

- **ma: 250-300 ezer fő**

- **tökéletesen alkalmazkodnak az erdő körülményeihez**

- hálások, mindent megkapnak tőle: élelem, tüzelő, gyógyszer
- törzsek kicsik

Indián

- **mában él** - nem tervez másfajta életet
- **életcélja:** tapasztalat, tudás átadása gyermekeinek
- **törzsében gondolkodik**
- **nem „hódít”, hanem együttműködik**
  - együtt él a természettel
    - folyó víz (ugyanazt a vizet használja: mosásra, halászatra, ivásra, fürdésre, közlekedésre)
- **kunyhója:** „*maloka*”

Maloka

- **maloka=szimbolizmus**
  - emberi test (fiatal nő), méh → termékenység
  - univerzum → föld, növények, állatok, szellemvilág
- maloka- „az univerzum méhe”, „a dzsungel katedrálisa”
- **közel a vízhez építik**
- **falak:** nincsenek
- **tető:** chambira pálma leveléből fonják
  - állatmintái a bentlakók védelmét szolgálják
- malokában és folyónál **SOHA:**
  - gyermekszülés

Maloka

- **építkezés:** augusztusban, közösen építéséhez: engedélyt kérnek a sűrű szellemeitől, K – NY tájolású
- 2 legnagyobb **ünnep:** gyermek születés, maloka avatás
- **maloka funkciói**
  - kultúra és ceremóniák központja
  - itt kezdődik és tér meg az élet
  - természeti és szellemi erők kinyilatkoztatása
  - mindennapos élet, és a kapcsolatok színhelye

Férfiak és nők

– Nemek szerinti **munkamegosztás**

– **Férfi**

- rituális tevékenységet csak ő folytatnak
- vadászat presztizsének őre
- halászat
- kiválasztja a chagra helyét, előkészíti
- koka és dohány –termesztés, fogyasztás

– **Nő**

- nyugalma adja a közösség stabilitását
- születésszabályozás az ő feladata
- feladata a férfi és a törzs szükségleteinek kielégítése

Letuám nõ

- nem tud énekelni, nem tud mesélni, gondolatai nagyon egyszerűek
- társadalmi élete a chagra
- mos, főz, vizet hoz, viszi a csomagokat, tűzrevalót hoz, vad terméseket szed
- mindig van étel a malokában
- só (növényi), helyette paprika
- először a férfiak esznek, nőknek: ami marad
- férfiak rosszul bánnak feleségeikkel
- látogatóba mindig kísérettel megy

Letuám nõ

- **nõvé válás**

- rituálé
- férfiak szerint amikor menstruál a nõ: veszélyes (fürdés, gondolkodás), el kell akkor szigetelni a közösségtõl

- **terhesség**

- diéta

- **szülés** – egyedül

- fiú – lány? – a szülõnõ a fájásokból már tudja
- fiú szemébe paprikát csepegtetnek, hogy erõs legyen
- az újszülöttet feketére festik = ez a keresztelõ

Férfiak

- **vadászat:** spontán, vagy szertartásokra
  - DE: alapos előkészület (fürdő, fegyverek, amuletek, koka, dohány)
  - nyíl, puska, lándzsa, macheta
    - tapír, vaddisznó, majom, madarak, kajmán
  - éjjel/nappal
    - az állatok ivó vagy, alvó helyén
- **halászat**
  - gyakoribb, és sikeresebb, mint vadászni
  - módja függ a vízállástól
    - egyedül, vagy párban
      - horog-csali, macheta, lándzsa,
    - csoportosan: barbasco méreggel (száraz évszakban)
      - csatorna torkolatát lezárják, mérgező lét öntenek bele, halak elkábulnak, kifogják – csak annyit, amennyi kell nekik

Chagra

- Chagra (= ültetvény)
  - munkamegosztás nemek szerint
  - férfiak készítik elő kb. egy éven át: „**tumba y quema**” (irtás és égetés módszerrel)
  - nők művelik (kiv. koka, dohány)
  - „tükrör” - a nő munkájáról
  - = termékenység és a termőképesség egyesülése
    - ahogy a nap a földdel, úgy a férfi a nővel
  - szerelmi és szexuális élet találkozóhelye is

Chagra

egy „chagra” 7-8 évig művelik

– 2-3 chagra/család, kb. 500m²-2ha/chagra

- yuca brava (=mandioka), chontaduro, kukorica, krumpli, ñame, dohány, achiote, chili, gyümölcsök (ananász, caimo, lulo, szőlő, guamo), gyógynövények (nők)
- coca, dohány (férfiak)

KOKA

- **szent levél** – soha nem hiányozhat
- szőlő $\neq$ bor, koka $\neq$ kokain
- 2-3 kisebb területen, folyamatosan termelik
- legelső fogyasztás előtt: **próbatétel**
  - tiltott étkek, megtisztulás, virrasztás, morál
- csak felnőtt férfiaknak!
  - meghívás kokára vagy dohányra – nagylelkűség!
- „*mambear*” (a koka fogyasztásának módja)
  - csökken a fáradtság, szomjúság, éhség, fájdalom
  - rágása ritmust ad munkához, pihenéshez
  - elmélyíti kulturális örökségüket
  - erősíti a társadalmi összetartozást

DOHÁNY

- **szent levél**
- **„*ambil*”** (= kipréselt dohánylé)
  - főzik, kavargatják, sózzák
  - édes változat: nők is szívogatják (tánc közben)
- ***ambil+mambear***
  - erős stimuláló szer
  - ceremóniák, ünnepek kelléke
  - fogyasztás *technikája* is növeli a törzs összetartozását, erejét
- **„*chupe de tabaco*”** – békepipa szívása
  - megállapodások szentesítésére is

SÁMÁN

- sámán ≠ boszorkánymester
- **kapocs** a közösség és a természetfeletti között
  - kapcsolattartás: álmon és éneken keresztül
- **a törzs „emlékezete”** (mitoszok, rítusok, szakrális helyek)
  - őrzi és továbbadja a mitoszokat, rítusokat, gyógyítást (gyógynövények)
  - vadászott állatokkal kapcs. mágikus énekek tudója
  - mitoszok átadása: közösségi élményen át
- legfőbb **gyógyító** (imával/énekekkel, tánccal)
- **legnagyobb autoritást** élvez a törzsben

Mitoszok

- **Amazónia:** éden és pokol
  - mitoszok nélkül elképzelhetetlen!
- **indián világképének központjában: a mitosz áll**
  - nem keres más magyarázatot az élet, és a természet jelenségeire, a viselkedés szabályaira
  - Indiánok valóságos tapasztalatai mitológiai tanításokkal ötvöződnek

Mitoszok

= **történetek**

- túlélésük alapja, válasz, magyarázat a létezés alapvető kérdéseire

= **szimbólumok**

- törvényesítik tetteiket
- uralkodnak, dominálnak felettük
- követik tanításaikat

= **eszköz**

- a béke és a kulturális értékek fenntartására

= **ezeréves tudás**

- lehetővé teszi, hogy **harmóniában** legyenek egymással és az egész természettel

Indiánok – ma

- **Változások:**

- **technológiai**

- fogyasztási cikkek birtoklása

- **szociális**

- gyarmatosítók és behurcolt betegségeik
- kaucsuk korszak, spanyol internátusok, misszionáriusok

- **kultúrális**

- klánok keveredése
- domináns törzsek politikai, szellemi egységének elvesztése
- kokain maffia, gerilla – kultúrális értékek megrendítése

*Nagy örömmel veszem, ha
megosztod velem véleményed,
benyomásaidat, érzéseidet
Amazóniával, ill. a könyvemmel
kapcsolatban.*

A következő címre írhatasz:

eva.vass@amazoniaportal.com

Megköszönöm figyelmedet!